

Muziek

componeren ♦ orgelmuziek ♦ kerkmuziek ♦ interpretatie ♦
muziekgeschiedenis ♦ nieuwe uitgaven ♦ improvisatie

PAUL PEETERS

Het muziekboek van 'Soeur Emmanuel Van 't Alderheijligste Sacrament' uit Weert (I)

Een onbekend manuscript uit 1776

Bij een onderzoek naar de geschiedenis van de orgels van Weert ontdekte musicoloog Paul Peeters ruim tien jaar geleden een 18de-eeuws manuscript. Voor het ORGEL beschrijft hij nu zijn vondst in een tweedelijg artikel. In dit eerste deel gaat Peeters in op de omgeving waarin het manuscript ontstond; in deel twee zal hij volgende maand de inhoud ervan aan de orde stellen.

In het kader van mijn studie muziekwetenschap deed ik een tiental jaar geleden onderzoek naar de geschiedenis van de orgels in mijn geboorteplaats Weert (Limburg). Plannen om de gevonden gegevens in boekvorm te laten verschijnen konden door allerlei omstandigheden helaas niet gerealiseerd worden. Ik hoop de belangrijkste gegevens nu in een aantal artikelen te publiceren. Bij mijn onderzoek stuitte ik op een interessant manuscript uit 1776, dat ons een inzicht verschaft in een lokale orgel (klavier)-onderwijspraktijk in Zuid-Nederland, tijdens het laatste kwart van de 18de eeuw. Hoe representatief het document is, blijft vooralsnog een vraag, maar boeiend is het volgende: hoe verzamelde de docent (of zijn leerlinge) dit repertoire? Welke geschreven of gedrukte originelen stonden hun ter beschikking? Wat kan ons dit leren over de verspreiding van musicalia, de actualiteit van het repertoire, de muzikale smaak, enzovoort.

In dit artikel zullen de meeste vragen tot mijn spijt onbeantwoord blijven. Veel onderzoek is nog nodig om ze te kunnen beantwoorden en de tijd en de gelegenheid daarvoor ontbreken mij helaas. Maar Luk De Deckers uit Edegem (België), een student van Joris Verdin, zal er zich mee gaan bezighouden in het kader van een studie over Vlaamse orgelmuziek uit de 18de eeuw. Ik beperk mij hier tot een beschrijving van het manuscript, voorafgegaan door gegevens over de stad Weert, de kloosterkerk der Penitenten-Recollectinen, het orgel, zijn makers en één van zijn bespeelsters, de auteur van het onderhavige muziekboek.

Op deze plaats wil ik de moeder-overste van het Klooster 'Nazareth' der Eerwaarde Zusters Franciscanessen te Oirschot graag danken voor de toestemming om over het manuscript en uit het archiefmateriaal te publiceren.

Weert

Over de geschiedenis van de stad Weert vermeldt Van der Aa in zijn Aardrijkskundig Woordenboek ¹ bondig het volgende: 'De stad Weert, Weerd, of Weerd, ligt 9 u. N. van Maastricht, 4 u. W. ten N. van Roermond, aan de Zuid-Willemsvaart en wel van dat gedeelte dat tot het *Canal du Nord* behoorde, hetwelk de Schelde, de Maas en den Rijn zou vereenigen. Het moet eene zeer oude plaats zijn, want men zegt dat zij reeds in het jaar 693 door de geloofspredikers Willibrord en Swibertus tot het Christelijke geloof is bekeerd geworden, en dat de H. Oda er in het jaar 712 eenigen tijd verblijf gehouden heeft. Bij de blijde inkomst van Jacob Graaf I van Horne, van 23 februarij 1482, werden den inwoners van Weert en Nederweert onderscheidene regten en vrijheden beloofd, gegeven of gewaarborgd.

Weert, met Nederweert, Wessum en Leyveroy en andere daarvan afhankelijkke plaatsen, had eertijds de Graven van Horne tot hunne Heeren en toen deze waren uitgestorven, ging het wel tot andere erfgenamen over, maar bleef als heerlijkheid tot Opper-Gelder behooren. De Prinsen van Chimay hebben het geërfd van Ernst Dominicus, Prins van Chimay, die in het jaar 1686, als Onderkoning van Navarre, te Pampelune overleed; het graafschap Horne, waarvan de Graven hunnen naam ontleenden, ging echter tot het bisdom van Luik over. Bij den vrede van Munster, in 1648, kwam Weert, even als geheel Opper-Gelder, aan Spanje, en bij den Utrechtsen vrede, in 1713, aan Oostenrijk. De eerste plakaten van de Staten van Brabant kwamen aldaar den 26 December 1789, en werden met uitbundige vreugde ontvangen. In het laatst van 1791 kwam het weder onder Oostenrijk en den 8 December 1792 namen de Franschen het in bezit en plantten er den 10 dier

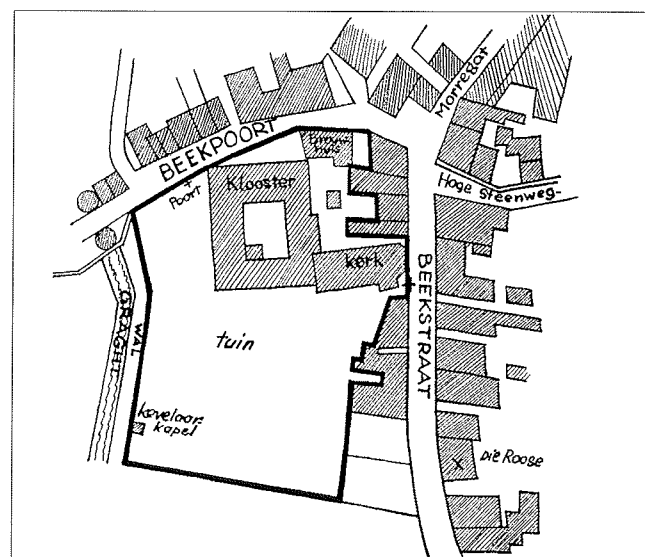
maand den vrijheidsboom. Bij de omwenteling van 1814 kwam het eindelijk aan het Koninkrijk der Nederlanden, waarbij het, ten gevolge van het eindtraktaat van 1839, gebleven is.'

Het klooster en de kloosterkerk van de zusters Penitenten-
Recollectinen

De geschiedenis van het klooster der Zusters Penitenten-Recollectinen te Weert begint op 1 december 1662.² Op die dag werd een verzoekschrift tot de vestiging van het klooster ingewilligd, dat door het kloosterbestuur van de zusters te Dommelen was gericht aan de Prinses van Chimay.³ De zusters uit Dommelen waren zusters van de Derde Orde (dat wil zeggen dat ze leefden volgens de regel van de Derde Orde van de H. Franciscus, een verzachte regel); de Zusters Penitenten-Recollectinen te Weert waren aanvankelijk Conceptionistinen, een Franciscaanse orde die zich in het bijzonder toelegde op de verering van de H. Maagd in het geheim van haar Onbevleete Ontvangenis. In 1692 sloot het klooster zich aan bij de Penitenten-Recollectinen, een orde die ontstond als gevolg van hervormingsbewegingen binnen de Franciscaanse orde, en met name de recollectie-beweging; dit betekende de keuze voor een strengere leefregel. Sinds het einde van de Spaanse Successieoorlog in 1713 stonden de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijks bestuur. Keizerin Maria Theresia volgde haar vader, Karel VI, in 1740 op. Onder haar regering (1740-1780) en die van haar zoon, Joseph II, werd het de kloosters gaandeweg steeds moeilijker gemaakt. Op 17 maart 1783 vaardigde Joseph II een besluit uit dat inhield dat alle beschouwende kloosterorden moesten worden opgeheven; de religieuze dienden hun klooster te verlaten en kregen een jaarlijks pensioen, de kloosters vervielen met hun hele inventaris aan de Staat.

Op 27 juni 1713 werd de eerste steen gelegd voor de kloosterkerk in Weert. De eerste mis werd zo'n vier jaar later opgedragen bij gelegenheid van het feest van O.L. Vrouw Visitatie, op 2 juli 1717. De afbeelding hieronder toont een situatieschets van het kloosterterrein en de kerk.

Tachtig jaar na de ingebruikneming van de kerk werd het klooster op last van de Fransen, die eind 1792 Weert waren

binnengevallen, gesloten. Op 20 maart 1797 vluchtten de zusters naar het Noord-Brabantse Oirschot, waar ze zich ten slotte definitief zouden vestigen. De nog bestaande Congregatie der Zusters Franciscanessen van Oirschot is een voortzetting van de gemeenschap die door de uit Weert gevluchte zusters werd gevormd. Het klooster, evenals het Moederhuis eertijds te Weert 'Nazareth' genoemd, bevindt zich nog steeds in de Koestraat te Oirschot.

Voor het onderzoek kon geput worden uit de archivalia van het Weertse klooster, die zich sedert 1797 te Oirschot bevinden.⁴ Gebruik werd gemaakt van het 'Memorieboek Penitenten Recollectinen Weert' en van 'Diverse losse stukken'.

Het orgel (1717-1797)

Al in 1684 had Catharina Wagemans, de echtgenote van Aegidius Straven⁵, 44 pattacons aan het klooster geschonken voor de bouw van een nieuw orgel.⁶ Het contract voor de bouw van het orgel werd gesloten op 25 november 1716 met Jacobus (Johan Jacob) Brammer(t)z.⁷ Jammer genoeg is de tekening waarvan in het contract sprake bleef niet bewaard. Volgens contract kreeg het orgel deze dispositie:

Groot orgel		nieuwe windlade
Prestant	[8]	nieuw
Bordon	[8]	groot octaaf hout
Octave	[4]	
Fluijt	[4]	
Quintfluijt	[3]	
Superoctave	[2]	
Sexquialter	[11]	doorlopend; samenstelling op C: $1\ 1/3 - 4/5$; $c\ 2\ 2/3 - 1\ 3/5^8$ (discant)
Cornet	IV	
Mixtuer	IV	
Trompet	8	nieuw
Vox humana	[8]	gereserveerd
Positif		nieuwe windlade
Bordon	8	
Octave	[4]	
Holpijpe	4	
Fluijt	[2]	
Superoctave	[2]	
Cornet	III	nieuw (discant); 'voor den Echo' merkt het contract nog op!
Mixteur	III	
Cromphoren	(8)	gereserveerd
Tamboor		
Nachttegaal		
Tremblant		

Situatieschets van het kloosterterrein van de Zusters Penitenten-Recollectinnen te Weert. De tekening is gemaakt naar een kadasterkaart van omstreeks 1820 en is overgenomen uit de publikatie van Zr. Domitilla (zie noot 2). De kloosterkerk was 21,12 meter lang en bijna 9 meter breed; over de hoogte is niets bekend. In de kerk bevonden zich twee gescheiden gedeeltes en een oksaal dat gedragen werd door 6 stenen pilaren

twee klavieren (beenbeleg voor de ondertoetsen)
klavierkoppel (schuifkoppel)
geen pedaal
klavieromvang: (CD-c)⁹
2 balgen

[de voetmaten tussen [] zijn toevoegingen van mij, PP]

In het contract werd bepaald dat het orgel begin mei 1717 in de kerk moest worden geplaatst. De prijs bedroeg 850 gulden Luijcks. De registers Vox humana en Cromphoren werden op 13 september 1718¹⁰ geplaatst door Laurens Gilman, de schoonzoon van Jacobus Brammertz voor de som van 124 gulden Luijcks. De bedongen garantietermijn bedroeg één jaar. Op 8 oktober 1719¹¹ werd de laatste termijn betaald aan Jacobus Brammertz. De maten van de kas bedroegen omgerekend¹²: hoogte 5,65 m, breedte bovenkas 3,14 m, breedte onderkas 1,88 m, en diepte bijna 1,25 m. Het Positif was waarschijnlijk een Onderpositief. Mogelijk was het instrument een balustrade-orgel.

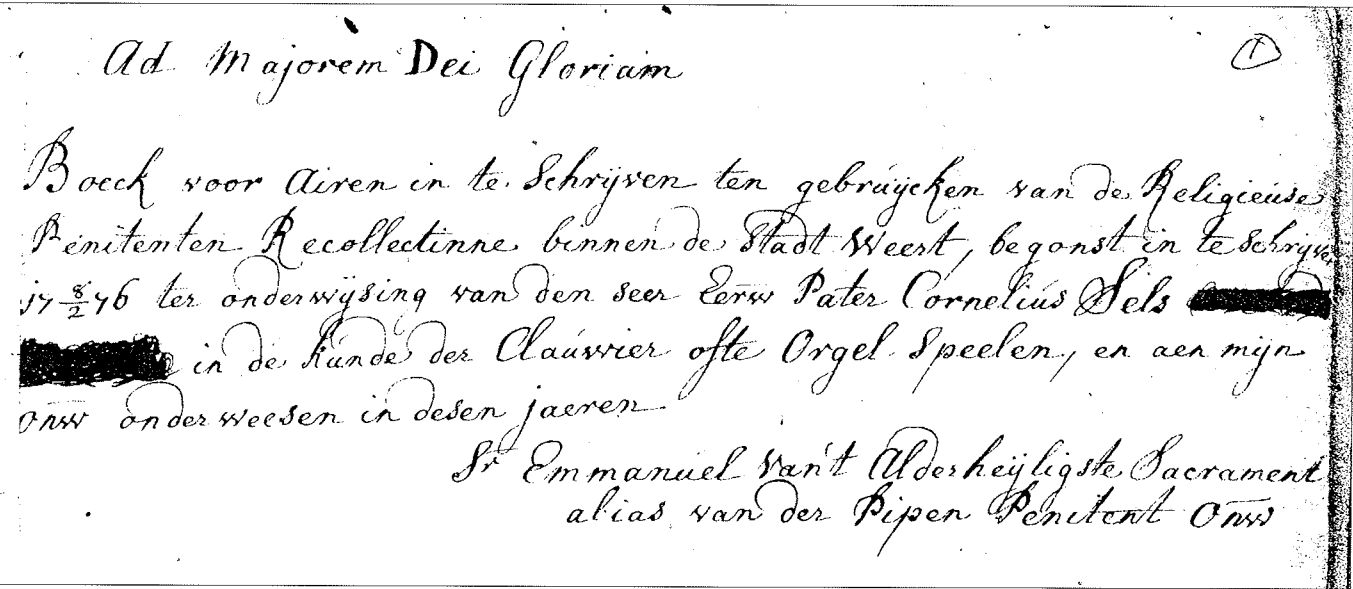
Uit de aanduiding 'nieuw', die we op enkele plaatsen in het contract vinden, kan worden afgeleid dat het geen geheel nieuw instrument was; ook de kas moest nieuw worden gemaakt. Het is echter niet aannemelijk dat zich in de kerk reeds een orgel bevond; ik vermoed dat het bestaande pijpwerk uit de voorraad van Brammertz afkomstig is geweest. Een andere hypothese is, dat bestaand materiaal is gebruikt uit het orgel van de St.-Martinuskerk te Weert, waaraan in de jaren 1713-1719 werd gewerkt door de uit Anholt afkomstige orgelmaker Conrad Ruprecht II (geboren 1672), maar iedere concrete aanwijzing daarvoor ontbreekt.

De eerste pagina van het manuscript:

Ad Majorem Dei Gloriam

Boeck voor Airen in te Schrijven ten gebruycken van de Religieuse Penitenten Recollectinne binnen de Stadt Weert, begonst in te schrijven 17⁸/₂76 ter onderwijsing van de seer Eerw[aarde] Pater Cornelius Sels [niet leesbare doorhaling] in de kunde der Clauwier ofte Orgel speelen, en aen mijn onw[aardige] onderweesen in desen jaeren

S[oeu]r Emmanuel Van 't Alderheijligste Sacrament alias van der Piben Penitent onw[aardige]

Eén van de composities uit het muziekboek: L'Angloise Rondeau, légèrement uit de 1re Suite van Joseph Hector Fiocco

Na de opheffing van het klooster, op 20 maart 1797, werd het orgel verkocht aan de Weertse orgelmaker Jan Beerens, voor de som van 590 gulden.¹³ Over de verdere lotgevallen van dit instrument (of het pijpwerk ervan) is tot op heden niets bekend.

De orgelmakers Brammertz en Gilman

Over de Rijnlandse orgelmakerfamilies Brammertz (Bramer, Bramers, Bramert, Brammers, Brammerts, Brammerz) en Gilman (Gilmann, Gilmans) zijn we niet erg goed geïnformeerd.¹⁴ Het oudst bekende gegeven betreft Albert Bramert, een schrijnwerker, die omstreeks 1650 een klein orgel vervaardigde voor de Parochiekerk te Kornelimünster. Zijn kleinzoon, Johan(n) Jacob (1668-1729), was als orgelmaker in Kornelimünster gevestigd en Laurens Gilman (1680-1740), wiens herkomst onbekend is, was bij hem in dienst. We weten echter niet bij wie Brammertz en Gilman het vak geleerd hebben.

Laurens Gilman trouwde tweemaal; over het eerste huwelijk is niets bekend, het tweede sloot hij met Maria Elisabeth Brammertz, de dochter van zijn werkgever. Van hun 13 kinderen waren in ieder geval Johan(n) Theodor (1714-1790 of 1791) en Antonius Adamus (geboren 1724) als orgelmaker werkzaam.

Een werklijst van beide families die ik tot nu toe kon samenstellen omvat activiteiten in zo'n 35 kerken, daaronder circa 20 nieuwe instrumenten. Afgezien van het eerste instrument uit 1650, omspannen hun activiteiten bijna een volle eeuw: 1701-1791. Het werkgebied concentreert zich voornamelijk in

een ruim gebied rondom Kornelimünster, dat in de buurt van Aken ligt. In Weert werden ook werkzaamheden verricht aan de orgels in de St.-Martinuskerk en de Kloosterkerk der Minderbroeders (Franciscanerkerk). Mogelijk waren goede contacten met gelijknamige kloosterorden er de oorzaak van, dat zij ook nieuwe instrumenten leverden aan de Francis- caner- en de Dominicanerkerk te Alkmaar.¹⁵ Hun orgels waren bescheiden van opzet, veelal één- of twee- klaviers instrumenten zonder pedaal danwel met aange- hangen pedaal. Het zijn typische vertegenwoordigers van het kleurrijke, Rijnlanse orgeltype, een mengstijl met Duitse en Zuid-Nederlandse/Franse elementen.

De auteur van het muziekboek

Over de bespelers van het instrument ontbreekt ieder gege- ven tot ongeveer 1775. Slechts één organiste is met name bekend geworden: zuster Emmanuel van 't Alderheijligste Sacrament. Haar wereldse naam was Anna Helena Oda van der Piepen. Zij werd geboren te Weert op 28 september 1750, geprofest 28 september 1775, en ze overleed te Oirschot op 23 september 1803.¹⁶ Vanaf welk tijdstip zij de functie van organiste bekleedde, is niet bekend; misschien begon ze al spoedig na haar profes- sie. Het Memorieboek (zie Bijlage 1 bij dit artikel, nummer 6) is summier met informatie: zuster Emmanuel heeft lang aan moeten houden bij haar verzoek om in het klooster in te tre- den. In 1775 had keizerin Maria-Theresia een wet uitgevaar- digd dat men pas op 25-jarige leeftijd mocht intreden en dat het verboden was een zogenaamde 'dote' (vergelijkbaar met een bruidsschat) te vragen van de familie. Deze wet bemoei- lijkt het voortbestaan van vele kloosters; men probeerde de problemen met een wat langere noviciaatsperiode (proeftijd) en alternatieven voor het ontbreken van de dote op te lossen. In het geval van zuster Emmanuel heeft haar aanbod om orgel te leren spelen en als organiste van het klooster te fun- geren zeker geholpen bij de inwilliging van haar verzoek om in te treden.

Na de opheffing van het klooster in 1797 vertrok zuster Emmanuel met een medezuster naar een niet nader genoem- de plaats 'over de Rijn'. Maar vóór 1800 (de juiste datum is onbekend) werden beiden per kar naar Oirschot gehaald, zodat ze zich bij hun medezusters konden voegen. Zij werd in het orgelspel onderwezen door pater Cornelius Sels, over wie ik geen nadere gegevens heb kunnen vinden. Gezien de betrekkingen tussen de paters Franciscanen en de zusters Penitenten-Recollectinen ligt het voor de hand aan te nemen, dat pater Sels eveneens een Minderbroeder is geweest, maar zijn naam komt niet voor in de lijst van Nederlandse Minderbroeders van circa 1678-1853.¹⁷

Noten

- A.J. van der Aa**, *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*, Gorinchem 1849, deel XII: Weert, 193-194.
- Alle gegevens over het klooster en zijn geschiedenis zijn ontleend aan: **Zuster M. Domitilla**, *Geschiedenis van het Zusterklooster aan de Beekpoort te Weert (1662-1797). Wel en wee van het Weertse Klooster der Penitenten-Recollectinen (1674), bakermat van de Congregatie der Zusters Franciscanessen van Oirschot (N.B.)*, Oirschot 1961. Verschenen als overdruk uit: Bijdragen voor de geschiedenis van de provincie der Minderbroeders in de Nederlanden, facs. 35, 1961, 141-287.

- Prinses Magdalena van Egmond, dochter van Karel van Egmond, was getrouwd met Alexander de Ligne, prins van Chimay. Na de dood van haar echtgenoot in 1629 was Magdalena Landsvrouw van de Heerlijkheid Weert (Weert, Nederweert en Wessem), Chimay en Beaumont.
- Archiefsiglum OAPRW: Oirschot, Archief der Penitenten-Recollectinen uit Weert. Indertijd is Zuster M. Edwina Driessen (1913-1985), de toenmalige organiste van het klooster, mij zeer behulpzaam geweest bij mijn onderzoek; dat wil ik hier graag onder dankzegging vermelden.
- Aegidius Straven (geboren te St.-Truiden; overleden te Weert op 3 september 1681) was de grote weldoener van het klooster; hij was van beroep brouwer. Van 1 november 1673 tot 12 november 1674 bekleed- de hij het ambt van 'binnenburgemeester' te Weert. In 1662 had hij bemiddeld bij de indiening van het verzoekschrift voor de stichting van het klooster. De dochter van Aegidius Straven en Catharina Wagemans, Magdalena Straven, was moeder-overste van het klooster gedurende de jaren 1674-1692.
- OAPRW, Memorieboek, pag. 52; OAPRW. Map 9, nr. 6.
- OAPRW, Memorieboek, los vel bij pagina 26.
- De tekst in het contract luidt letterlijk: 'Sexquialter bas half Repeterende'. Ik neem aan dat dit niet inhoudt dat het register alleen in de bas sprak. Hoewel niet uitgesloten kan worden dat deze Sexquialter in bas en discant gedeeld was (dat vinden we bij Gilman vaker), vermoed ik dat het hier toch een doorlopend register betreft. Zo bezat het orgel dat Laurens Gilman in 1728 maakte voor de kerk van de Jezuïeten te Luik een Sexquialter 2-sterk (1 1/2; het contract rept niet van een repetitie) en treffen we in het door Johan(n) Theodor Gilman in 1788/80 verbouwde orgel van de St.-Laurentiuskirche te Brüggen een 2-sterke Sexquialtera aan met een samenstelling die ik ook voor het instrument in Weert aannemelijk acht. Een dergelijke samenstelling wijst er overigens op dat dit regis- ter vooral als 'vulstem' gebruikt werd. De gegevens betreffende de instrumenten te Luik en Brüggen zijn ontleend aan respectievelijk: **Jean-Pierre Felix & Richard Forgeur**, 'Deux contracts du facteur d'or- gues Laurent Gilman de Cornelimunster (1723 et 1728)', in *Communications des Archives Centrales de l'Orgue (Bruxelles) / Mededelingen van het Centraal Orgelarchief (Brussel)* 1981/5, 41 en *Die Barockorgel in der St Nikolaus Pfarrkirche zu Brüggen*, z.pl. z.z. [Brüggen 1984], 40.
- Deze klavieromvang komt bij de familie Gilman ook nog in de tweede helft van de 18de eeuw voor.
- OAPRW, Memorieboek, losse notitie bij pagina 27. Overigens maakte Laurens Gilman ook de koorbanken voor de kerk. Boven het koor van de zusters bevond zich een oksaal (met daarop het orgel?), dat door 6 stenen pilaren werd ondersteund; zie de publikatie van Zr. M. Domitilla, genoemd in noot 2.
- Deze kwitantie is te vinden aan het eind van het contract.
- Voor deze berekening is uitgegaan van de Rijnlanse voet (= 31,39465 cm), zoals die te vinden is in **R. Rentenaar** (red.), *Van Swindens Vergelijkingstafels van lengtematen en Landmaten*, 1812 (fotografische herdruk in twee delen, Wageningen 1971). De verkregen uitkomsten zijn afgerond.
- OAPRW, Map 10a. Zie voor meer gegevens over de orgelmaker Beerens: **Paul Peeters**, 'De families [Beerens]', in *250 Jaar Orgelmakers Vermeulen 1730-1980*, Weert/Alkmaar 1980, 26-28 en Paul Peeters, 'De orgelmakers en hun werk [Vermeulen en Beerens. De eerste genera- ties, 1730 tot ca. 1850]', in *250 Jaar Orgelmakers Vermeulen 1730-1980*, Weert/Alkmaar 1980, 53-58.
- Het voert te ver om hier alle 'bronnen' voor de werklijst van de fami- lies Brammertz en Gilman te vermelden; één van de belangrijkste was

- echter een uitgebreide documentatie die Johannes Legêne (Delft) in 1972 samenstelde ten behoeve van de restauratie van het orgel in de St.-Gudulakerk te Lochem. Ik dank hem graag voor het ter beschik- king stellen van dit materiaal.
- Het instrument uit de Dominicanerkerk te Alkmaar bevindt zich nu, zij het in gewijzigde vorm, in de St.-Gudulakerk te Lochem. Zie *het ORGEL* 75 (1979), nr. 5, 172-182.
- OAPRW, Memorieboek, 143-144.
- P. de Boer** ofm, *Ledenlijst van de Nederlandse Minderbroeders levend dato 12 juni 1678 totaan de oprichting van de nieuwe provincie in 1853*, Weert 1979. Uit deze lijst, die ook de functies en beroepen van de paters vermeldt, stelde ik een excerpt samen van minderbroeders- organisten.

Bijlage 1: Archivalia

OAPRW (*Oirschot, Archief der Penitenten-Recollectinen uit Weert*) - *Memorieboek Penitenten Recollectinen Weert*

1. Den orgel is geset jnt Jaer 1717 van Jacobus bramers, met sijnen schoonsoon gilmans dien orgel bedraght 850 Gld [pagina 26]

2. Den ondergeschreven

op heden den 25 November hebbe wij Religieusen penitenten Recoll binne weert met Monsieur Jacobus Bramers veraccor- dert om een orgel voor ons te maecken waer toe den antrepe- neur Sal maecken eenen nieuwe Cas volgens de afteckinge aen ons gelaeten allens op Sijn Eijge Costen de moet hogh Syn i8 voeten boven bret io voeten en onder inde Cas bret 6 voet en inde dipten bij naer 4 voet met een nieuw secret en 2 blaesbalcken den orgel moet hebbe 2 Clauwire van witte schenck de welcke sulle over Conne getrocke worden, het groot orgel sal hebbe een nieuw Prestant Cornet van 4 pijpen bordon nieuw i2 pijpen van hout Fluijt, quintfluijt octave, Super octave Sexquialter bas half Repeterende Mixtuer van 4 pijpen Trompet nieuw 8 voeten oock de plaets voor de vox hum met al Sijn toebehooren, soo dat de pijpen maer in geset moeten worden allens moet volle octave hebben oock noch tamboor nachtegal ende tremblant oock is Monsr. J. Bramers verobligert in de selve Cas op Sijn Costen te maecken een positif hebbende een nieuw secreet de registers int positif sulle syn Bordon van 8 voete holpijpe van 4 voete fluijt

Cornet nieuw van 3 piipe voor den Echo octave, superoctave Mixteur van 3 pijpen ende de plaets voor een Cromphoren te Conne setten met alle Sijn toe behoor alle dit bove geschreve werck Sal allens in perfectie gestelt worden en voor een Jaer lanck geprobert moet worden datter

foute of iets in is op den Meesters last Comen, soo veroblige- re en belove wij Religieuse aen Monsr. J. Bramers te geven achthondert en vijftigh guldens luijckx waer van Mijn Heer hax in present ende getuijge is

daer en boven is afgesproken den Meester de orgels Sal moe- ten Comen stelle in ons Clooster int beginsel vande Meij 1717 wij religieuse moeten de vraghten doen maer den Meester moet de Cantoore voldoen bijde onse name onderteckent

Johan Jacob brammerz

3. onse afrekenin gedaen met Monsr. Jacobus Bramers den 8 october 1719 bekent van allens voldaan te syn

Johan Jacob brammerz [los vel bij pagina 26]

4. 17i8 den i3 7ber heeft Mester Gilmans de vox humai met den Cromphoren in den orgel gestelt die cost i24 Gl luijckx [losse notitie bij pagina 27]

5. Anno 1684 heeft ons geestelijcke moeder, mamere Straven ons gegeven 44 pattacons, tot het maecken van een nieff orgel, godt wil haren loon weesen. [pagina 52]

6. anno 1775 den 28 9bris is geprofest onze beminde suster soeur Emmanuel van het Alderheijligste Sacrament alias oda Helena van der Pipen is de 88 Religieus, Geboortig van dese Stad, den dag van hare professie was haren doop dag, wor- den precies 25 jaren om aen de placaten te voldoen heeft ont- rend i4 maende haer novitiaat moeten houden, dese dochter 3 jaren gesoliciteert hebbende heeft ons gepersuadeert sig bequaem te maken voor het orgel speelen en neerstig haer te besteeden voor het gemeijn best, waarom men in dese omstandigheijd dat de dote verboden sijnde haer aengeno- men heeft om het orgel te leren speelen, Godt wil ons Gebenedijden in haer den iver voor 't Speelen en Singen te laten Continueeren dese heilig: is overleden den 23 Sept 1803 Requiescat in pace [pagina 143-144]

OAPRW - *Map 10a*

7. 1797 den 20 maert sijn wij uijt gejaagt en gesupprimeert; en sedert in gebeurd van intreste in verkooping der effecten als volgt [...]

van d' Heer Beerens voor onsen orgel en deszelfs kast 590-0 [...]

Muziek

componeren • orgelmuziek • kerkmuziek • interpretatie •
muziekgeschiedenis • nieuwe uitgaven • improvisatie

PAUL PEETERS

Het muziekboek van 'Soeur Emmanuel Van 't Alderheiligste Sacrament' uit Weert (2)

Een onbekend manuscript uit 1776

Bij een onderzoek naar de geschiedenis van de orgels van Weert ontdekte musicoloog Paul Peeters ruim tien jaar geleden een 18de-eeuws manuscript. Voor het ORGEL beschrijft hij zijn vondst in een tweedelig artikel. Vorige maand ging Peeters in op de omgeving waarin het manuscript ontstond; in dit tweede deel zal hij de inhoud van het manuscript aan de orde stellen.

Korte beschrijving van het muziekboek

Het muziekboek bevindt zich in het archief van het klooster 'Nazareth' te Oirschot (OAPRW). Het meet 24,5 bij 19 cm en is gebonden in een met leer beklede omslag. Op de rugzijde zijn zes kleine kaders met een bloemmotief in goud op snee aangebracht (gestempeld), die echter grotendeels vervaagd zijn.

Het handschrift telt 114 pagina's plus twee losse bladzijden in een andere hand, die zich respectievelijk tussen pagina 4-5 en 17-18 bevonden toen ik het manuscript raadpleegde.

De laatste pagina is een vel met notendruk, dat geplakt is over een bladzijde waar oorspronkelijk een compositie 'Andante' in handschrift was te vinden.

Alle handgeschreven pagina's zijn in het handschrift van Zuster Emmanuel; blijkens de titelpagina maakte ze een begin met het boek op 8 februari 1776. Ik vermoed dat de beide losse pagina's met vingerzettingen van de hand van haar leraar, pater Cornelius Sels, stammen (zie de pagina hiernaast).

In het muziekboek treffen we bijna uitsluitend eenvoudige aria's en dansen ('airen') aan, meest twee- tot driestemmig. Driestemmigheid is vaak het resultaat van ofwel een extra bovenstem, in tert- of sextparallelen, ofwel een octaafverdubbeling in de bas; vierstemmigheid een combinatie van de extra bovenstem plus de octaafverdubbeling van de bas. Bij cadenzen en slotmaten loopt het aantal stemmen soms op tot vier of vijf. De schrijfwijze met de basverdubbeling is eerder typerend voor 'Clauwier' dan voor 'Orgel', om met het

titelblad te spreken. De composities, zoals ze hier genoteerd zijn, lijken me geenszins voor beiaard ingericht te zijn (zie ook hierna op pagina 8). Dat ze ook daadwerkelijk op orgel gespeeld zijn, lijdt geen twijfel. Het is (opnieuw) een concrete aanwijzing voor het feit dat er niet altijd en overal een strikte scheiding tussen het repertoire voor 'klavier' en 'orgel' heeft bestaan: twee 18de-eeuwse, anonieme handschriften met 'klavier' muziek uit de bibliotheek van het conservatorium te Antwerpen hadden dat al eerder aangetoond.¹⁸

Het manuscript telt 79 composities: 27 Menuetten, 9 Andantes, 8 Allegro's, 5 Marsen, 3 Aria's en 20 werken met andere titels; 7 composities hebben geen titel.

De majeur-toonsoorten overheersen: C (31 keer), G (19), F (10), D (7), A (2), Bes (1), Es (1); a (6), d (1), e (1). Het aantal stukken in een driedelige maatsoort bedraagt 41; 37 zijn geschreven in een tweedelige, terwijl de Bataillagedeelten zowel drie- als tweedelige maatsoorten kennen. In 4 gevallen ontbreekt de maatsoortaanduiding.

Een ordeningsprincipe is niet te vinden, noch wat toonsoort, moeilijkheidsgraad of soort compositie, noch wat componisten betreft. De composities lijken in willekeurige volgorde te zijn ingeschreven.

Slechts bij enkele composities zijn componistennamen vermeld. Het betreft hier de volgende zeven componisten:

'Mr. Kraaf' - ofwel een vertegenwoordiger van de familie Kraft (mogelijk François-Joseph, 1721-1795, danwel François, 1733-1780), ofwel Christia(n) Ernst Gra(a)f, 1723-1802
'Mr. Van der Borgh' - Natalis-Christianus van der Borgh¹⁹, 1729-1785

In het muziekboek bevinden zich twee losse pagina's met respectievelijk een 'Men.' en een 'Menuetto'. Ze zijn voorzien van vingerzettingen, vermoedelijk van de hand van pater Cornelius Sels, de leraar van Zuster Emmanuel

‘M:R: Wagenziel’ - Georg Christoph Wagenseil, 1715-1777
‘MR: Fiocco’ - Joseph Hector Fiocco, 1703-1741
‘M:R D Raick’ - Dieudonné Raick²⁰, 1703-1764
‘MR van den Bosch’ - Pieter-Joseph van den Bosch, 1736-1803
‘Mr boutmij’ - Josse (ook wel Joost of Judocus) Boutmy, 1697-1779

Ten slotte zijn er nog de titelaanduidingen ‘amster: allegro’, ‘aria a ms:’ en ‘Munet de amsth:’, waaruit ik geen componis-tennaam heb kunnen afleiden.

Identificatie van enkele composities

Bij een eerste onderzoek konden van de werken met een componistennaam de volgende vijf composities geïdentifi-ceerd worden:

pagina 34-35
‘di Menuwet Wagensiel’: Tempo di Menuetto uit ‘Sonata III’ van Six Easy Lessons for the Harpsichord , geschreven door Georg Christoph Wagenseil en uitgegeven te Londen omstreeks 1770

pagina 45
een werk zonder titel van Fiocco: 1re Gavotte uit ‘Ile Suite’ van Pièces de Clavecin, geschreven door Joseph Hector Fiocco en uitgegeven te Brussel in 1730²¹

pagina 46-47
‘M:R D Raick andante’: Andante uit de ‘2e Suite’ van Six Suites de Clavecin, geschreven door Dieudonné Raick en uitgegeven te Brussel tussen 1737 en 1741²²

pagina 54-55
‘Fiocco premier Suite Rondeau angliose segerement [sic]: L’Angloise Rondeau, légèrement uit de 1re Suite, geschre-ven door Joseph Hector Fiocco en uitgegeven te Brussel in 1730²³

pagina 88-89
‘Suite M:R de Raick’: Vivace uit ‘2e Suite’ van de Six Suites de Clavecin, geschreven door Dieudonné Raick en uitgegeven te Brussel tussen 1737 en 1741²⁴

Eén anonieme compositie kon ik vervolgens nog identificeren als een werk van Jean-Baptiste Loeillet, 1680-1730:

pagina 38-39
‘Munet’: Minuet uit ‘Suite IV’ van Six Suits of Lessons for the Harpsichord geschreven door Jean-Baptiste Loeillet en uitgegeven te Londen in 1723²⁵

Commentaar en herkomst van repertoire

Vergelijking van de geïdentificeerde composities met hun ori-gineel laat niet alleen zien dat de werken vaak met wijzigin-gen zijn overgenomen, maar ook dat dat erg slordig en met fouten gebeurd is. Die slordigheid kenmerkt trouwens het hele handschrift: vaak staan noten op verkeerde lijnen, zijn allerlei details vergeten, enzovoort. Te zamen met sommige merkwaardige schrijfwijzen (titels, toevoegingen) roept dat twijfels op aangaande de muzikale onderlegdheid van Zuster Emmanuel. Bij het oplossen van de vraag hoe leerling en/of docent aan het repertoire kwamen is van belang dat de tot nu toe geïden-tificeerde composities destijds alle in druk zijn uitgegeven. Verder is interessant dat we vier composities ook in het bei-aardboek van Joannes de Gruytters (met 194 werken) aantref-fen, terwijl één van deze vier plus de compositie van Loeillet

eveneens te vinden zijn in een 18de-eeuws beiaardboek uit Leuven (met 175 werken). Tot dusverre wijst niets er echter op dat deze beiaardboeken het repertoire aandroegen voor het Weertse muziekboek, maar de concordanties zeggen in ieder geval iets over de populariteit van sommige werken en hun verspreiding.

Vergelijken we de inhoud en het niveau van de composities in het Weertse muziekboek met de beide beiaardboeken en kijken we naar de overgeleverde componistennamen, dan ben ik geneigd aan te nemen dat het Weertse repertoire voor het overgrote deel uit Vlaanderen afkomstig is.²⁶ Als we de slordigheid van het Weertse manuscript buiten beschouwing laten, sluit het wat muzikaal niveau en moeilijkheidsgraad betreft aardig bij het Leuvense en het Antwerpse beiaardboek aan.

Gebruikt in de eredienst?

Eigenlijk is hier, op slechts één stuk na, sprake van wereldlijk repertoire. Betekent dit, dat deze muziek alleen maar voor het onderwijs bedoeld was en niet in de eredienst ten gehore werd gebracht? Het titelblad spreekt zowel van ‘ten gebruijc-ken van [...]’ als van ‘ter onderwijsing [...] in de kunde der Clauwier ofte Orgel speelen’. Ik vermoed dat de stukken in-derdaad beide functies hebben gehad. De rol van het orgel in de eredienst van de kleine kloostergemeenschap zal een beperkte geweest zijn. Ging het wellicht alleen maar om orgelspel voor en na de dienst? Het is bovendien de vraag of Zuster Emmanuels repertoire veel groter geweest zal (of kan) zijn dan uit het muziekboek blijkt en meer nog of zij - als de alternatimpraktijk ook in het Weertse Zusterklooster gebe-zigd werd - in staat was versetten te improviseren. Ook de beide hierboven genoemde handschriften uit Antwerpen wij-zen erop dat veel wereldlijk (klavecimbel)repertoire wel dege-lijk op het orgel werd vertolkt. Maar het meest overtuigende argument kan gevonden worden in Kamiel Cooremans’ bij-drage over Vlaamse orgelmuziek uit de 18de eeuw, waarin hij een handschrift uit Izegem aanhaalt, met daarin onder meer twee orgelmissen. Hij citeert de volgende drie titels: ‘Air voor den offertorij’, ‘Elévation Sarabande tendrement, 1mi toni’ en ‘Gavotte voor den offertorium terci toni’.²⁷

Registratieaanwijzingen

Er zijn ook een paar registratieaanwijzingen in het muziek-boek te vinden:

- a) op pagina 60: ‘Volspeel’, dat wil zeggen volspel (= pres-tantenplenum)²⁸
- b) op de pagina’s 106-112, in de ‘Bataille’: ‘Trompet, Corno de Chasse, habovij’ alsmede ‘onder’ en ‘boven’ (zie pagina 9). Zoals we zagen, bezat het orgel een Trompet op het Groot Orgel en een Cromphoren op het Positief. De aanduidingen ‘habovij’ en ‘Corno de Chasse’ kunnen zowel letterlijk zijn overgenomen uit de compositie(-versie) die Zuster Emma-nuel ter beschikking stond ofwel wijzen op een tweetal regis-tercombinaties op het onderklavier, die respectievelijk de hobo en de jachthoorn moesten imiteren.

Belang van het handschrift

Hoe belangrijk mogen we dit handschrift nu noemen? Kijken

Een pagina uit de ‘Bataille’ met registratieaanwijzingen

we naar zijn muzikale inhoud, dan is er geen enkel werk dat enige opschudding teweeg zal brengen. Evenmin is er sprake van een systematische lesmethode voor orgel of ‘klavier’, die ons tal van nieuwe inzichten in een lespraktijk van of de speelwijze in de 18de eeuw verschaft. Maar bezien we het als tijdsdocument: een curieuze verzameling muziekstukken, zowel gebruikt in een lessituatie als in de katholieke klooster-eredienst, die ons iets kan leren over de dagelijkse muziek-praktijk in de Zuidelijke Nederlanden, in het laatste kwart van de 18de eeuw, dan is het een interessante bron. Temeer, daar we ook weten op welk instrument de muziek gespeeld werd èn omdat het uitnodigt tot verder onderzoek naar versprei-ding van repertoire en contacten tussen musici/componis-ten.

Verder onderzoek

De afgelopen jaren is er in Vlaanderen erg veel onderzoek gedaan, vaak ook in samenwerking met of op initiatief van het Vlaams Centrum voor Oude Muziek te Peer (veel ervan is gepubliceerd in tijdschrift Musica Antiqua). De handschriften met ‘klavier-’ en beiaardrepertoire die ontdekt zijn, verdienen het om integraal geïnventariseerd te worden. Een gecombi-neerde incipit-catalogus zou hier goede diensten kunnen bewijzen.

Verdere studie van deze handschriften en vergelijking met het Weertse muziekboek van Zuster Emmanuel kunnen, naar ik hoop, veel vragen met betrekking tot het laatstgenoemde manuscript helpen oplossen.

Noten

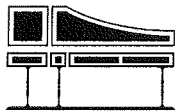
- 18 Het titelblad van het eerste handschrift (omvang 132 pagina's) luidt: ‘Pièces / Pour le Clavecin / Composeez Par de / Differans auteurs’. Het andere handschrift (signatuur MS 1764, ook bekend als ‘Handschrift Alexianen Leuven’; omvang 67 pagina's) bezit geen titelblad, het is slechts een convoluut met als enige nadere aanwij-zing het jaartal 1764. Geciteerd naar: Kamiel Cooremans, ‘Onze orgelmuziek in de 18e eeuw’, in *Vlaanderen* 21 (nr. 121, novem-ber/december 1972; themanummer ‘Het Rococo-orgel in Vlaan-deren’), 362-365 en Joris Verdin, ‘Zur flämischen Orgelmusik vor 1800’, in *Ars Organi* 33 (Heft 2, Juni 1985), 99-105.
- 19 Op 25 oktober 1779 overleed in het klooster Anna van der Borgh, oud 18 jaar. In het klooster verbleven pensionnaires uit binnen- en buitenland om er onderwijs te volgen. Of Anna van der Borgh ver-want is met de componist Van der Borgh is niet bekend.
- 20 Op 19 juni 1696 vond de professie plaats van Soeur Marie Claire Raick. Het is niet bekend of zij verwant is met de componist Raick.
- 21 Eveneens te vinden in het beiaardboek van de Antwerpse beiaardier Joannes de Gruytters uit 1746, nr. 138, f. 106. De titel van het boek luidt: Andanten, marchen, gavotte[n], Ariaen, gijgjuen, Corenten, Contre=dansen, Allegros, preludies, menuetten, trion, &.&. Voor. Den. Beyaert. ofte. Klok=Spil. By een vergaedert ende op gestelt. Door my Ioannes, de, gruytters, beyaert ofte klok=spilder der stadt ende Chatedraele tot, Antwerpen 1746. Als facsimile uitgegeven en van een inleiding voorzien door Arie Abbenes en André Lehr, Am-sterdam (Broekmans & Van Poppel) 1971. Het origineel bevindt zich in het Koninklijk Vlaams Muziekconservatorium te Antwerpen.
- 22 Eveneens te vinden in het beiaardboek van Joannes de Gruytters uit 1746, nr. 62, f. 48-49.

23	Eveneens te vinden in het beiaardboek van Joannes de Gruyters uit 1746, nr. 171, f. 128-129 en het Leuvense handschrift (zie noot 25), nr. 89, 69.	11 Munet	G	3/4
		12 Menuetto Mr: Kraaf	D	3/4
		13 allegro	C	2/4
24	Eveneens te vinden in het beiaardboek van Joannes de Gruyters uit 1746, nr. 63, f. 49.	14-15 Menuetto	d	3/4
		[16] <i>NB: er is geen pag. 16</i>		
25	Eveneens te vinden in een handschrift dat zich bevindt in het Universiteitsarchief van de Kath. Universiteit Leuven, Signatuur P 195-30. Gepubliceerd onder de titel: <i>Het liedeken van de Lovenalers. Een 18de-eeuws Leuvens beiaardhandschrift.</i> Facsimile-uitgave met een inleiding door Luc Rombouts en Gilbert Huybens, Leuven (Universitaire Pers Leuven) 1990, nr. 10, 14.	17-18 Munuet	C	3/8
		[los vel] Menuetto	C	3/4
		<i>met vingerzetting; in andere hand</i>		
		18 andante	G	2/4
		19-20 Munet	F	3/4
		20 Meunet	a	3/4
		21-22 Presto		
26	Als 'Mr. Kraaf' identiek is met François-Joseph Krafft dan waren zes van de acht met name genoemde componisten actief in Vlaanderen: Krafft in Gent (en mogelijk ook in Leuven), Van der Borghet in Leuven, Fiocco in Antwerpen en Brussel, Van den Bosch in Antwerpen, Boutmy in Brussel, Raick in Antwerpen, Leuven en Gent. Loeillet werd in Gent geboren, maar vertrok al vroeg naar Londen; Wagenseil werd geboren in Wenen en zou later als hofcomponist en klavierleraar van Keizerin Maria-Theresia werkzaam zijn. Zie ook: Gilbert Huybens, 'Het religieus muziekleven te Leuven in de tweede helft van de 18de eeuw', in <i>Musica Antiqua</i> 6 (nr. 2, mei 1989), 75-77.	Mr- van Der Borghet	F	3/8
		23-24 [zonder titel]	C	3/4
		25-[26] Morkij	G	C
		<i>is een Murky-bas</i>		
		[26] menuet imo		
		[= primo]	F	3/4
		27 allegro	C	2/4
		<i>NB: idem als pag. 4</i>		
		[28] [zonder titel]	C	3/4
		<i>NB: nieuw vel papier, over oude pag. 28 geplakt</i>		
27	Kamiel Cooremans, 'Onze orgelmuziek in de 18e eeuw' (geciteerd in noot 18), 365.	29 Munet	C	3/4
28	Een gebruikelijke aanduiding in de Zuidelijke Nederlanden; zie bij-voorbeeld Ms. II 3326 van de muziekafdeling van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel (waarin onder andere veel werken van Abraham van den Kerckhoven staan); facsimile-uitgave met een inleiding van Godelieve Spiessens, Veurne (Documentatiecentrum voor Orgel) 1982.	30 Meneut Wagensiel	D	3/4
		30-31 Tempe de		
		Meunette Wagenziel	G	3/4
		<i>NB: is pag. 31-32</i>		
		32-33 Munetto tempi		
		di M.h: [?] wagensiel	F	3/4
		<i>NB: is pag. 32-33</i>		
		34-35 di Menuwet		
		Wagensiel	F	3/8
		36-37 aria	G	¢
		37 vivement	D	2/4
		<i>NB: is eigenlijk 6/8-maat</i>		
		38-39 Munet	D	3/4
		<i>compositie van J.-B. Loeillet</i>		
		40-43 Menuetto	G	3/4
		met 5 variaties		
		44 andante	A	2/4
		45 MR : Fiocco	d	2
		<i>is een Gavotte</i>		
		46-47 M:R D Raick		
		andante	G	C
		48-49 Menuwet		
		Mr wagensiel	A	3/4
		50 Suite	F	6/8
		[51] Marsch de		
		Canoniers M:R: wagenziel	C	¢
		[52-53] allegro	G	3/8
		[54-55] Fiocco premier		
		Suite Rondeau angliose		
		segerement	G	2/4
		[56-59] [zonder titel]	C	3/8
		<i>pag. 57: 'Tourneer'</i>		
		<i>pag. 58: 'Reprise'</i>		
		[60] Volspeel quinti toni	C	—
		maatsoort is C		
		[60-61] Sonata IX	G	C
		[62] Menuet	e	3/4
		[62-63] Sonata	G	2/4

[64-65] Tempo di Menuetto		
MR van den bosch	C	3/8
[66-67] allegro	D	2/4
[68-69] Marsch	C	¢
[70-71] Marsch	G	¢
[72] andante	C	¢
[73] Mars	C	2/4
[74-75] Sonata III	D	3/4
<i>met 2 becijferingen</i>		
[76-77] Sonata V	F	C
[78-79] con spirito	F	3/8
<i>voortekens alleen in het eerste systeem</i>		
[79] Munet	C	3/4
[80-81] [zonder titel]	F	¢
[82-83] aria	C	¢
[83] Munet jer [= premier]	C	3/4
[84-85] vivace	C	6/8
<i>NB: nieuw vel papier over oude pag. 84 geplakt</i>		
86-87] Alegro	C	2/4
[87] Menut de Mr boutmij	C	3/8
[88-89] Suite M:R de Raick	G	2/4
[89] Menut	G	—
<i>maatsoort is 3/4</i>		
[90-91] [zonder titel]	G	2/4
[92-93] Largetto Mr Kraaf	a	3/4
<i>boven het onderste systeem op pag. 92 staat 'albitrio'</i>		
[94-95] amster: allegro	C	2/4
[95] Cantabile	G	—
<i>maatsoort is C</i>		
[96-97] andante	a	2/4
[97] andante	C	2/4
[98-100] Aadante	Es	—
<i>maatsoort is 2/4</i>		
[100-101] aria a ms:	C	2/4
[101] de Munet de amsth: [?]	G	3/4
[102-103] giga	C	6/8
[104-105] koeckoeck	C	6/8
[106-112]jn jnitium	C	
<i>is een Bataille; maatsoorten: 2/4, 3/4, C, 12/8 [diverse aanwijzingen:]</i>		
Trompet		
Corno de Chasse		
habovij [= hobo ?]		
Canon	<i>kanongebulder</i>	
planties des blesse	<i>'plaintes des blessés' (het gekerm van de gewonden)</i>	
	<i>NB: staat bovenaan de pagina!</i>	
volti subito		
victoria		
<i>ook aanwijzingen voor</i>		
<i>'onder'[klavier] en 'boven'[klavier]</i>		
[112] [zonder titel]	F	3/8
<i>compositieschets?</i>		
3 [= 113] allegro	a	¢
[114] Marsch van het Utrechtsch exercitie Genootschap Gecomponeerd door den WelEd:		
Gestr: Heer O. D. Gordon	F	C
<i>NB: muziekblad met notendruk. Tekst:</i>		
'Voor het Vaderland en Vrijheid Slaan wij handen aan 't geweer; nu valt voor de blijde Vrijheid ras de ruige dwangzucht neêr! Onze heilzon klimt; Schoon dat monster grimt; Want elk onzer waagt vol moed, voor de Stad en 't land zijn bloed.'		

Op de voorzijde van dit gedrukte vel staat: MARSCH / TWEEDE DRUK / - t' UTRECHT / By MULDER / De Prijs is 6 Stuivers.
Deze laatste pagina is geplakt over een bladzijde met een compositie 'Andante'

J. P. van Rossum
Clavecimbel- & Orgelbouwer

• Nieuwbouw • Restauratie • Onderhoud

Hoge Maasdijk 8
4281 NG Andel
Telefoon & faxnummer (0183) 44 25 05

Van den Heuvel - Orgels?

Dáár spreekt men over..... nu al 30 jaar

Wilt u ook zo'n orgel met bekendheid?

Vraag dan inlichtingen

Voor stem- en onderhoudswerk hebben wij een aantrekkelijk tarief

Jan L. van den Heuvel - Orgelbouw b.v.

**Amstelwijckweg 44
3316 BB Dordrecht**

**Telefoon (078) 617 95 40
Fax (078) 618 12 28**

Bijlage 2: Inhoudsopgave van het muziekboek

Legenda: van links naar rechts paginanummer; titel; naam van de componist en eventuele andere gegevens; toonsoort; maatsoort. Opmerkingen zijn cursief gedrukt. Toevoegingen zijn tussen rechte haken geplaatst.

[1] Ad Majorem Dei Gloriam
Boeck voor Airen in te Schrijven ten gebruijcken van de Religieuse Penitenten Recollectinne binnen de Stadt Weert, begonst in te schrijven i78₂76 ter onderwijsing van de seer Eerw[aarde] Pater Cornelius Sels [niet leesbare doorhaling] in de kunde der Clauwier ofte Orgel spelen, en aen mijn onw[aardige] onderweesen in desen jaeren

S[oeu]r Emmanuel Van 't Alderheijligste Sacrament alias van der Pipen Penitent onw[aardige]

2 Menuet	C	3/8
[3] Meunet	C	3/4
[4] allegro	C	2/4
<i>NB: idem als pag. 27, maar maat 6 ontbreekt hier</i>		
[los vel] Men: [uet]	C	3/4
<i>met vingerzetting; in andere hand</i>		
5 [zonder titel]	Bes	3/4
6 Marsch	C	‡
7 Munet	a	3/4
7 Munet	a	¢
<i>NB: vergelijk titel en maatsoort!</i>		
8-9 andante	G	2/4
10-11 Andante	G	2/4

het ORGEL • juli-augustus 1997

het ORGEL • juli-augustus 1997